

Toelichting voor de docent

De les is geschikt voor leerlingen in klas 3 havo/vwo. De introductie, het lezen van de fragmenten en het beantwoorden van de vragen vergen één lesuur. De schrijf- en onderzoeksopdrachten zijn bestemd voor aansluitende lessen.

A *Introductie*

U laat het omslag zien en u vraagt te noteren welke elementen ze op de omslagillustratie zien (titel en vertaling, Mount Everest, speelkaarten, aansteker met blote vrouw, schoenveter, briefje met nummer). Dan vraagt u wat voor verhaal ze verwachten gezien de illustratie.

Daarna leest u de tekst op de achterkant voor. Vervolgens vraagt u weer wat ze van de omslagillustratie vinden, of ze alle elementen plaatsen. Maar waarnaar verwijzen die schoenveters, dat nummer en die aansteker? U zegt dat ze dat pas snappen na het (voor)lezen van de fragmenten.

B *Uitvoering*

De leerlingen lezen de fragmenten individueel en beantwoorden de vragen in tweetallen. Daarna volgt bespreking in groepjes. U kunt afronden met een klassikale bespreking door de groepsleiders.

De opdrachten kunt u als huiswerk geven of in een volgende les laten uitvoeren. U kunt de leerlingen vrij laten kiezen of de opdrachten verdelen. De uitgewerkte opdrachten worden in de klas op het prikbord opgehangen. Een deel wordt door de leerlingen gepresenteerd.

De onderzoeksopdrachten vragen veel tijd. U kunt enkele individuele leerlingen of enkele groepen zo'n opdracht geven (anderen komen eventueel bij een volgend boek aan de beurt). U stelt een datum vast waarop zij het werk moeten inleveren en presenteren aan de rest van de klas.

Het zou erg mooi zijn als de interviews met de kinderrechter en de psychotherapeut in de klas plaatsvonden. Anders kunt u de interviewers vragen om de gesprekken te filmen.

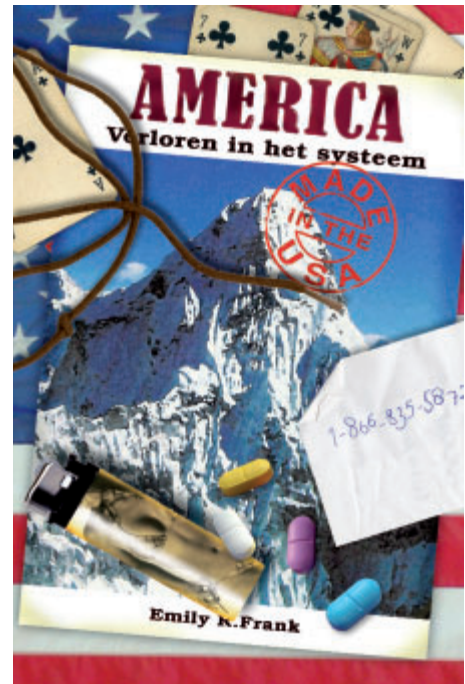
C *Afronding*

U kunt de les afsluiten met het voorlezen of laten lezen van het nawoord van de schrijfster, op blz. 190-191.

Informatie over de jeugdboekenauteur

E.R.Frank

Emily R. Frank (1969) is naast schrijfster maatschappelijk werkster en psychotherapeut. Ze heeft in gevangenissen, dagbehandelingcentra, op een school en in een psychiatrische kliniek gewerkt en houdt praktijk in Manhattan. Ze werkt met zowel jongeren als volwassenen en is gespecialiseerd in traumaverwerking. Behalve *America* (2002) schreef ze: *Life is funny* (2001) (bekroond met de Teen People Book Club NEXT Award), *Friction* (2003), *Wrecked* (2008)

Fragment 1

NU

Je moet hier oppassen wat je zegt, want alles wat je zegt betekent iets, en er is altijd wel iemand die je uitlegt wat je bedoelt. 'Nokken,' zeg ik tegen de verpleegster die probeert me aan het eten te krijgen. 'Je bedoelt: bedankt voor je zorgzaamheid,' zegt ze. 'Graag gedaan.' 'Ik moet een aansteker hebben,' zeg ik tegen haar, en ze zegt: 'je bedoelt dat je een aansteker *wilt* hebben. Droom maar verder, jongen.' Dus ik slik hun pillen en loop rond op mijn sokken zoals dat moet van ze, en ik hou me heel gedeisd.

'Hallo, America,' zegt hij. 'Ik ben dr.B.' Hij steekt zijn hand uit, maar ik doe alsof ik het niet eens zie. 'Ik ben je therapeut tijdens je verblijf hier op Ridgeway.' Hij laat zijn arm zakken alsof het hem weinig doet en ploft met zijn magere reet in de stoel achter zijn bureau. 'Ga maar ergens zitten.' Hij heeft geen tennisballen of een maf brilletje of zo'n kapsones als die anderen op Applegate. Hij is gewoon normaal. Ik blijf staan. 'Voortaan zien we elkaar hier elke dinsdag en donderdag om deze tijd, voor een gesprek van drie kwartier.' Ik blijf in de buurt van de deur hangen. Hij is heel rustig, alsof hij het best vindt. 'Onze gesprekken zijn strikt vertrouwelijk. Begrijp je wat dat inhoudt?' Ik doe geen moeite om antwoord te geven. 'Het betekent dat alles wat je hier zegt onder ons blijft.' Hij wacht even, neemt me grondig op. 'Op drie uitzonderingen na.' Kijkt me nu recht aan. 'Als je me vertelt dat iemand jou iets aandoet, als je het voornemen uitspreekt jezelf iets aan te doen, of als je het voornemen uitspreekt iemand anders iets aan te doen. Die drie dingen blijven niet onder ons.' 'Dat was het?' zeg ik. 'Wat bedoel je met: "Dat was het?"' vraagt hij. Niet treiterig. Gewoon normaal. 'Dat is alles wat je kunt doen, als ik zeg dat ik mezelf van kant ga maken?' 'Ben je dat van plan?' 'Huh?' 'Ben je van plan zelfmoord te plegen?' 'Dat vroeg ik niet.' 'Ik weet dat je dat niet vroeg.' Hij leunt voorover op zijn ellebogen, alsof hij geïnteresseerd is in me, alsof het hem wat doet. 'Het is niet bepaald geheim, dokter,' zeg ik. 'Hoe dacht je anders dat ik hier terecht was gekomen?'

Ze proberen me mee te laten doen aan het groepsgesprek. 'Wie wil America uitleggen wat het doel is van deze groep?' vraagt de vrouw. Niemand reageert, dus ze pikt er een jongen uit die helemaal ineengedoken zit, met zijn armen voor zijn buik, alsof er spijkers in zijn maag prikken. 'Don?' zegt de vrouw, en hij verschuift zijn stoel en vouwt zijn armen andersom. 'We moeten praten of zoiets,' zegt die Don. Ik ben hier weg. 'America, blijf zitten alsjeblieft,' zegt de vrouw tegen me. Ik loop naar de deur. 'America, je bent verplicht deel te nemen aan de groepsgesprekken.' Ik blijf doorlopen. 'Privileges!' hoor ik haar roepen. Punten, boetes, privileges. Doe je dit, dan krijg je er zoveel. Heb je er zoveel, dan mag je weg. Weg waarnaartoe? Naar de zoveelste waardeloze plek. Ik heb hier geen zin in.

Ik ben niet achterlijk. Ik weet hoe moe ik word als ik bijna een uur bij de deur blijf staan. Dus deze keer ga ik zitten. 'Ik geloof dat je niet in de stemming bent om te praten,' zegt dr. B. na een hele poos. Ik laat mijn hoofd over de rugleuning van de stoel zakken en staar naar het plafond. 'Ik geloof dat je ook niet in de stemming bent om hier te zitten,' zegt dr. B. heel kalm. 'Hoe raad je het zo,' zegt ik.

Een week. Twee misschien. Ik weet het niet, en het kan me niet schelen ook. Ik gooi gewoon elke avond mijn kussen op de grond. Slaap op mijn rug, plat, mijn armen strak langs mijn lijf. Alsof ik in een doodskist lig.

'Het is moeilijk te bepalen waar je moet beginnen.' 'Wat bedoel je daar nou weer mee?' Het is een plafond van witte stroken, met in het midden een ronde lamp. 'Precies wat ik zeg,' zegt hij. 'Soms vinden mensen de sessies moeilijk in het begin.' 'Tering.' Mijn nek doet vreselijk zeer, maar ik laat mijn hoofd toch over de rugleuning van de stoel hangen. 'Je maakt een geïrriteerde indruk.' 'Ik ben geïrriteerd, ja. Logisch toch?' 'Misschien is het daarom elke keer zo moeilijk om de sessie te beginnen.' 'Misschien zit jij jezelf te herhalen.' 'Misschien ben je van tevoren al zo geïrriteerd dat je niet meer wilt praten.' 'Het zal wel.' 'Hoe zou het zijn als je wel begon te praten?' 'Ik praat toch.' 'Heel weinig.' 'Nou en?' 'ik wil graag weten wat je tegenhoudt om te praten.' 'Nou, dokter, dan kun je lang wachten.'

Je gaat in de rij staan, en je schuift je blad naar voren, en ze geven je je worteltjes en je kip en je broodje, en je gaat tussen die duizenden anderen ergens aan een tafel zitten eten, en het smaakt alsof je op je eigen tong kauwt, en je wou dat je gewoon ter plekke zou stikken, hier, midden in het niets.

'Volgens sommige mensen is een depressie naar binnen gekeerde woede,' zegt dr.B. Hij mag dan niet de kapesones hebben van die anderen op Applegate, hij heeft dezelfde suffe spelletjes liggen. Vier-op-een-rij en een dambord. Schaak en monopoly en dat soort dingen. Ik pak zijn Unokaarten en begin ze te schudden. 'Het is maar dat je het weet,' zegt dr. B. 'Want mensen die zelfmoord proberen te plegen zijn meestal depressief, en vaak zijn ze depressief omdat ze kwaad zijn.' Ik schud opnieuw en kwak de stapel dan op zijn bureau. 'Mensen die hun woede op de een of andere manier weten te erkennen, worden vaak minder depressief.' 'Trekken,' zeg ik, want ik krijg koppijn van hem.

Ik probeer er niet over na te denken in de recreatiezaal. Ik kijk naar een stel gasten die staan te pingpongen en probeer niet na te denken over dat gezeik over woede en depressie. Maar elke keer als ik me die cementen rechthoek met een voetafdruk in de hoek herinner, zie ik hoe Mrs. Harper me weg-

stuurt, en telkens als ik Clark Poignant voor me zie, heeft hij allerlei slangetjes in de ruggen van zijn handen zitten, en als ik me Lisa probeer voor te stellen, hoor ik haar alleen maar zeggen dat ze me zou haten als ik ooit zelfmoord pleegde, en steeds als Brooklyns gezicht in mijn hoofd opduikt, zie ik hem die dikke groene viltstiften jatten. En telkens als ik aan honkballen denk, zie ik Browning. Ik kijk naar het pingpongen en probeer niet na te denken.

‘Hoe zou het zijn?’ vraagt dr. B. ‘Huh?’ ‘Om dood te zijn.’ ‘Huh?’ ‘Jij bent geïnteresseerd in de dood. Ik ben geïnteresseerd in hoe het jou lijkt om dood te zijn.’ ‘Hallo, jij bent toch de dokter. Zeg jij het maar.’ ‘Ik weet het niet. Iedereen stelt zich er iets anders bij voor. Ik vraag me af wat jij je erbij voorstelt.’ Leegte. Stilte. Niemand is goed. Niemand is slecht. Niemand is niemand. Je denkt niet na. Je weet niets meer. Je bent er niet. Niets doet pijn. ‘Nokken,’ zeg ik tegen hem. ‘Hmmm,’ doet hij.

Veiligheidscontract

Ik, America, beloof dat ik zodra ik de neiging voel mezelf iets aan te doen, de volgende stappen zal nemen:

1. De dienstdoende verpleging van mijn gevoelens op de hoogte stellen.
2. De datum en tijd noteren.
3. De naam van elke emotie opschrijven, gevolgd door de gedachten en/of gebeurtenissen die eraan vooraf zijn gegaan.
4. Al het bovenstaande meteen bij de eerstvolgende afspraak met dr. B. bespreken.

Bovendien beloof ik dat ik niet zal proberen mezelf te verwonden of te doden, mocht ik dat verlangen ervaren.

Zoiets gestoords heb ik in mijn hele leen niet gehoord. Als je je zo rot voelt dat je dood wilt, dan maak je je toch niet druk om een of andere domme belofte? Mooi dat ik niks teken.

‘Er zijn mensen die zich helemaal niet beter willen voelen,’ zegt dr. B. Het zou wat. ‘Het idee beangstigt ze,’ zegt hij, en dan wacht hij. Ik lig met mijn hoofd over de rugleuning van de stoel en staar naar het plafond. ‘Denk er maar eens over na.’ ‘Ik hou niet van nadenken.’ Ik laat mijn hoofd helemaal achterover hangen en zie zijn boekenplanken ondersteboven achter me. In plaats van boeken staan er rijen vol kleine beeldjes. Poppenhuismensjes of zoiets. We zijn een hele poos stil, maar dan zegt hij: ‘Ik vermoed dat je eraan gewend bent je slecht te voelen en kwaad te zijn.’ ‘Nou en?’ ‘Je beter voelen zou iets vreemds voor je zijn.’ ‘Dat heb je goed door,’ zeg ik tegen hem. ‘Veel mensen zijn bang voor het onbekende. Dus houden ze vast aan hun negatieve gevoelens.’ Ik ga niet eens doen alsof ik snap waar hij het over heeft. Dus ik blijf stil.

Eerst waren mijn pillen groen. Salie, zou Mrs. Harper zeggen. Toen blauw. Nu geel. Ze hebben allemaal dezelfde vorm. Lange ovalen. De verpleging komt er elke ochtend eentje brengen en kijkt of ik hem wel doorslik. Ik kan er niet mee zitten. Sommige mensen krijgen allerlei verschillende door el-

kaar. Een hele zoi kleuren, en al die vormen. Ze proberen ze onder hun tong te verstoppen, of kotsen ze weer uit als de verpleging weg is. Ze hebben hier vast miljoenen pillen liggen. Iemand verdient goudgeld aan ons.

‘Hoeveel weken ben ik hier al?’ vraag ik aan de vrouw van de groep. ‘Sorry?’ ‘Ik wist niet dat er geluid uit die gozer kwam,’ zegt de een of andere sukkel. ‘Hoe lang ben ik hier al?’ ‘Zo’n drie weken,’ zegt de vrouw van de groep. ‘Wil je erover praten?’ Ik haal mijn schouders op en staar naar een barst in de muur, een barst met het patroon van een groot gekreukeld vierkant. Het ziet eruit als een tv waarvan alle hoeken kapot zijn geslagen. Ik blijf er de hele tijd naar kijken, dus ik weet niet waardoor ik het merk, maar ineens is iedereen die er zat verdwenen, op mij na. Er zitten nu allemaal nieuwe, ik ben de enige oude.

‘Goed,’ zegt dr. B. als ik geen Uno meer wil spelen, en ook niks anders, en ik ook nog steeds niet wil praten. ‘Waar zou je over vijf jaar willen zijn?’ ‘Nergens,’ zeg ik tegen hem.

Het punt is dat Mrs. Harper misschien nog leeft. Ze ligt misschien ergens in een bed, in een of ander verpleeghuis, te hopen dat er iemand bij haar langskomt. Of ze is bij Clark Poignant, in de hemel. Dood.

Eentje ligt ’s nachts de hele tijd te gillen. Als Liza of Brooklyn hier was geweest, waren ze er meteen op afgegaan om te zeggen dat hij zijn rotkop moet houden. Hij zit in een andere afdeling of vleugel of hoe ze dat noemen. Je hoort het niet heel hard, ik denk dat hij ver weg zit, maar het is heftig. Van dat gegil waarbij je een film voor je ziet met een of andere geflipte figuur, in lakens gewikkeld, helemaal onder het zweet en met uitpuilende ogen. Alsof hij iets hele engs heeft meegemaakt dat hij nooit meer uit zijn kop zal kunnen krijgen. Hij wordt er vast doodziek van dat ze hem laten leven.

Ik zou ernaar kunnen vragen, maar ik heb geen puf. Dus ik luister alleen maar. Ik luister naar het gewauwel van de verpleging, en ik luister naar de anderen die over hun eigen problemen praten en over die van elkaar, en ik luister naar dr. B., ook al denkt hij van niet. Je komt heel wat te weten als je gewoon je mond houdt en luistert. Dit is wat ik te weten ben gekomen. In deze tent, Ridgeway, hebben ze zo’n beetje alles. Er zijn gebouwen voor meisjes en gebouwen voor jongens en gebouwen voor allebei. Er zijn gebouwen voor echt erge gevallen, zoals ik, waar je intern bent, en gebouwen voor mensen die ergens anders slapen maar overdag hierheen komen. Er is een gebouw voor als je hier bent omdat dat moet van de rechter, en er is een gebouw voor als je helemaal gesloopt bent door de pillen. Die van de straat, niet die van de dokters. Ik. Eerst zat ik op de crisisafdeling, vlak nadat ik op Applegate had geprobeerd mezelf van kant te maken. Een tijdlang spoten ze me helemaal plat, en toen wat minder, en toen schopten ze me eruit en moest ik hiernaartoe. De meeste mensen blijven ongeveer een maand, hooguit twee, en dan gaan ze ergens anders heen. Ze gaan voorgoed terug naar huis, of ze gaan er alleen slapen en komen ’s ochtends weer naar Ridgeway, of ze gaan ergens anders naar een dagbehandeling. Of ze slaan het naar huis gaan over en komen meteen in de langdurige klinische behandeling terecht. Dat was Applegate, langdurige klinische behandeling. Ik had er sowieso niet naartoe gestuurd moeten worden. Ik zou eigenlijk naar de een of andere woongroep gaan. Iets met pleegzorg, alleen ging het mis omdat ze er een zootje van hadden gemaakt. Het stomme is dat ik op dit moment best terug zou willen naar Applegate, maar ze hebben net een nieuwe regel dat ze nie-

mand boven de dertien opnemen, en de andere kliniek dertig kilometer verderop zit vol, en de rest ligt buiten mijn regio, dus daar mag ik niet in, en er is nergens in een woongroep een bed vrij, en de enige andere plek behalve hier is de gevangenis, waar ik natuurlijk eigenlijk hoor te zitten. Of anders in een gesloten inrichting, maar je wordt alleen naar een gesloten inrichting gebracht als je zo de weg kwijt bent dat je je eigen ogen eruit plukt omdat je denkt dat het druiven zijn. Dus zit ik hier.

‘Jullie laten ons er pas uit als we alles loslaten, hè?’ ‘Wat bedoel je?’ ‘Ik zeg dat jullie mensen hier alleen weg laten gaan als ze de hele sessie door zitten te lullen.’ ‘Heb je die indruk?’ ‘Ja, hallo. Ik heb het wel door. Alleen de gasten die praten mogen weg. Zoals die Don van de groep. Eerst gaf hij geen kik, en toen ineens wilde hij zijn kop maar niet houden. Hij praat en hij praat en hij praat, en tsak – hij is weg.’ ‘Ik snap het.’ ‘Nou, ik praat mooi nergens over.’ ‘Denk je dat je hier sneller weg mag als je mij over je gedachten en emoties vertelt?’ ‘Dat weet ik welzeker.’ ‘En je hebt besloten niet te praten.’ ‘Precies.’ ‘Dus je wilt hier niet weg.’ ‘Dat zeg ik niet.’ ‘Dus je wilt hier wel weg.’ ‘Dus niks. Tering.’ ‘Misschien heb je er gemengde gevoelens over. Misschien wil je het ene moment wel hier zijn, en het andere weer niet.’ ‘Kun je nou echt geen twee tellen stil zijn?’ ‘Of misschien wil je soms tegelijk wel en niet hier zijn.’ ‘Ik vroeg of je wou nokken. Ik word duizelig van je.’

Fragment 2

Inleiding:

America is op zijn vijfde jaar in de steek gelaten door zijn verslaafde moeder, op zijn negende jaar misbruikt door een volwassen man, Browning. Browning, een huisvriend van America's adoptie moeder Mrs. Harper, had zich populair gemaakt bij America en zijn vriendjes door honkballes te geven. America was gek op Mrs. Harper. Zij had niet in de gaten dat America dagelijks door Browning werd misbruikt. Vervolgens vermoordt America Browning en loopt weg. Hij leeft jaren op straat in New York. Als hij uiteindelijk op zijn dertiende jaar door de politie wordt gepakt, wordt hij in een inrichting geplaatst. Daar doet hij op zijn vijftiende jaar een zelfmoordpoging (door zich op te hangen aan zijn schoenveters). Vervolgens trekt zich terug in zijn fantasie (op Mount Everest).

Ik vlieg op school door het plafond. Liza geeft me een schop, en ik val weer van Mount Everest in mijn stoel. Ik ben kwaad omdat de zon op de sneeuwvlokken glinsterde en het heel mooi was, en ik wilde niet weg. ‘America!’ zegt Mrs. Evans, alsof ze me al duizend keer heeft geroepen. ‘Wat!’ zeg ik. ‘Hij is weer helemaal wazig, Mrs. Evans,’ zegt Liza. ‘Ik zie het, Liza,’ zegt Mrs. Evans. ‘America, ben je er nu weer bij?’ vraagt ze aan mij. ‘Uh-huh,’ zeg ik.

‘Als ze je evalueren, komen ze dingen over je te weten die je ze nooit hebt verteld,’ zegt Liza. ‘Hoe doen ze dat dan?’ vraag ik haar. ‘Ze laten je naar plaatjes kijken en verhalen vertellen, en dan lezen ze je gedachten om te zien wat je echt bedoelt.’ ‘Gedachten lezen kan helemaal niet,’ zeg ik tegen haar. ‘Zij kunnen het wel,’ zegt ze. ‘Ze hebben die van mij ook gelezen toen mijn vader ervandoor was gegaan.’ ‘O.’ Ik wist niet dat haar vader weg was. ‘Ja.’ ‘Hoe bedoel je, ervandoor gegaan?’ ‘Duh. Hij heeft mij en ma in de steek gelaten. Heeft al ons geld meegenomen en heeft niet eens afscheid genomen.’ ‘Mis je hem?’ ‘Ik haat hem,’ zegt ze. ‘Hou erover op.’ ‘Was hij leuk?’ ‘Ik haat hem, dat zeg ik toch,’ zegt ze. ‘Je kunt niet leuk zijn als je ervandoor gaat. Hij was leuk, net zo leuk als Browning, maar toen was hij niet meer leuk omdat hij een klootzak is omdat alleen klootzakken ervandoor gaan.’ ‘Browning is helemaal niet zo leuk,’ zeg ik. ‘Je bent gestoord,’ zegt ze. ‘En waag het niet zelfmoord te plegen.’ ‘Ik zal het niet doen,’ zeg ik. ‘Waag het eens,’ zegt ze. ‘Want zelfmoord plegen is hetzelfde als ervandoor

gaan, alleen is het nog veel erger.' 'Ik wou wel dat het kon.' 'Waarom?' vraagt ze, en dan worden haar ogen waterig. 'Ik weet niet,' zeg ik. 'Niet huilen.' 'Wat heb ik fout gedaan?' Ze haalt haar vuist over haar gezicht. 'Jij hebt niks fout gedaan,' zeg ik tegen haar. 'Ik doe het alleen maar *niet* voor jou.' 'Maar waarom?' 'Ik weet het niet,' zeg ik. 'Ik vind het hier gewoon niet fijn.' 'Ik weet het. 'Een belofte mag je niet breken.' 'Ik weet het,' zeg ik tegen haar. 'Waag het eens.' 'Ik zal het niet doen.'

Browning weet er ook meer over. Hij zegt dat ik onze geheimen niet mag verklappen tijdens de evaluaties. Hij zegt dat we een dutje gaan doen voor het eten. We doen nooit een dutje. 'Ik ben niet moe,' zeg ik tegen hem. 'Ja, dat ben je wel,' zegt hij tegen me. We gaan naar bed, en ik vlieg meteen omhoog naar Mount Everest. Alleen gebeurt er deze keer iets anders. Iets wat aan me rukt als een touw en heel hard trekt, zodat ik half boven ben en half beneden, vastzit, en het doet pijn. Het doet ontzettend pijn. Het doet erger pijn dan Brooklyn en Lyle en de mensen die je neerslaan bij elkaar. Het doet net zoveel pijn als toen Liza zei dat ze me zou haten als ik zelfmoord pleegde. Het doet pijn, en het laat me niet omhoog vliegen. Het trekt me omlaag met hem, en het doet pijn.

Browning valt na afloop niet in slaap. 'We moeten aan het eten beginnen,' zegt hij terwijl hij zijn broek omhoog trekt. Wanneer ik een poosje later de keuken in kom, zit hij aan tafel, met een berg worteltjes en een metalen kom voor zich. Hij heeft een schraapmes in zijn hand. Hij wijst naar de stoel tegenover hem, dus ik ga zitten. Het doet pijn. 'We hebben heel wat worteltjes te schrapen vanavond,' zegt Browning tegen me. 'Kijk maar hoe ik het doe.' 'Ik kan allang worteltjes schrapen,' zeg ik tegen hem. 'Uh-huh,' zegt Browning. Dan begint hij te schrapen. Hij schraapt de schillen in de kom. 'Moet je je eens voorstellen,' zegt hij na de eerste wortel, 'dat dit iemands vinger was.' Het doet heel erg zeer. 'Kun je je voorstellen,' zegt hij, 'hoe het zou voelen als je vinger zo werd geschraapt?' Hij wacht niet op een antwoord, en hij kijkt me niet aan. Hij zit gewoon naar zijn wortel en zijn schraapmes te staren. 'Stel je voor hoe het zou voelen als alle tien je vingers zo werden geschraapt. Net als een wortel.' 'Het zou zeer doen,' zeg ik. Hij knikt. 'Dat bedoel ik,' zegt hij. Hij schraapt nog een paar wortels, en ik kijk toe, want ik ben te moe om iets anders te doen. Na een poosje zegt hij: 'Kun je je voorstellen hoe het zou zijn als alle tien je vingers zo werden geschraapt, en je daarna moest kijken hoe die van iemand anders werden geschraapt?' Ik wou dat ik het Liza niet had beloofd. 'Kun je je voorstellen, dat dat iemand was die je heel erg aardig vond?' Een hele wortel lang is hij weer stil. Hij schraapt hem extra langzaam. 'Zoals, om maar iemand te noemen, Mrs. Harper? Probeer het je maar eens voor te stellen, America.' Hij zucht en begint dan te neuriën. De geschraapte worteltjes zijn fel oranje, ze liggen op een rij naast elkaar op tafel bij de glanzende kom vol schillen. De wortels zijn fel oranje en zien er nat uit. 'Probeer het je maar eens voor te stellen,' zegt Browning. 'Denk je maar eens in wat er zou kunnen gebeuren als je ooit onze geheimen verklapte.' En nu zitten ik en hij en Mrs. Harper een salade te eten met die worteltjes erin en te wachten tot de spaghetti gaar is, en ik zie ons van ergens heel, heel hoog. Zo hoog en zo koud en zo glinsterend dat het fijner is dan ooit, en niets doet zeer.

Wanneer ik midden in de nacht uit de kou naar beneden kom, is het licht in de gang uit, dus ik ga op de tast naar Mrs. Harpers kamer. Ik hoor haar snurken, en ik sta een hele poos voor haar, terwijl ik mijn ogen laat wennen aan het donker. Dan raak ik haar zachte, zachte hand aan en de gladde bovenkant van nhaar ronde zwarte ring. Ik weet dat ik geld nodig zal hebben, en ik weet dat Mrs. Harper briefjes in de onderste lade bewaart. Dus ik zoek, heel stil, tot ik haar stapeltjes vind, vastgebonden met elastiekjes, en dan loop ik op mijn tenen de badkamer in en tel het. Onder op de derde stapel, in de lengte gevouwen, zit een stuk papier. Een of ander lijstje of zo.

GRACIE HOUSE ONTWHENNINGSKLINIEK – OEFENING VIJF

IK	KINDEREN	GELD VOOR DRUGS	BEREKENING
Vijftien jaar	Jade	\$25 per week	52 x \$25
Zestien jaar	Pearl	\$50 per week	52 x \$50
Zeventien jaar	Kyle & Lyle	\$100 per week	52 x \$100
Achttien jaar	Brooklyn	\$200 per week	52 x \$200
Negentien jaar	America	\$40 per dag	365 x \$40
<i>Totaal</i>		Ik had verdomme een eigen huis kunnen hebben	

Heel even probeer ik me de vrouw die mijn moeder was te herinneren, maar het lukt niet. Ik weet dat zij degene is die dit moet hebben opgeschreven, maar ik ben te moe om te bedenken wat het allemaal voorstelt of hoe Mrs. Harper eraan komt. Het is gewoon veel te veel om bij stil te staan. Ik probeer omhoog te vliegen, maar dat lukt ook niet, dus in plaats daarvan hou ik het papier boven de wastafel en haal mijn aansteker te voorschijn en kijk toe terwijl het verbrandt. Hier zit geen alarm om me druk over te maken, alleen in de keuken en onder aan de trap, en het geel en het blauw van de vlammen zien er heel mooi uit tegen het zwarte schroeirandje, en ik kijk er een poosje naar. Ik heb nog steeds pijn, en ik wil afscheid nemen van Liza, maar als ik haar bel komt iedereen erachter, dus ik doe het niet. Ik ga mijn kamer in en gooi de as van mijn moeders papier boven op Browning, alleen kun je er niet zo goed mee gooien. Het fladdert maar wat, en ik word kwaad. Dus ik ga op de rand van mijn bed zitten en kijk een hele tijd naar mijn brandende aansteker. 'Ga slapen, America,' mompelt Browning, dus ik doe de aansteker dicht. Dan trek ik mijn jeans aan en een shirt en stop Mrs. Harpers geld in mijn kontzak, en net voordat ik haar kamer uit loop, krijg ik het idee, en het lijkt gewoon het beste. Dus ik hou de rand van Brownings deken aan het voeteneind omhoog en doe mijn aansteker weer aan. De deken vat snel vlam, eerst met kleine vlammetjes die langs de rand dansen als de lange grassprietten tegen de onderkant van het hek op een heel winderige dag. Ik kijk hoe de vlammetjes langer en bredere worden en nieuwe vlammen vormen, en ik strik de veters zo snel dat tegen de tijd dat ik een paar straten bij Mrs. Harpers huis vandaan ben, er eentje los is geraakt en uit de gaatjes is getrokken, en hij is rafelig aan de bovenkant, en ik weet dat ik hem er nooit meer doorheen zal krijgen.

Vragen en opdrachten bij de fragmenten en het boek

Bij fragment 1

1. Wat vind je van America? Citeer drie zinnen waaruit duidelijk blijkt wat voor jongen dit is en leg dat uit.
2. Zou jij je naam willen veranderen als je America heette en je wist waarom die naam gekozen was?
3. Wat betekent het om iemand zijn uitgestoken hand te weigeren?
4. Bestaan Ridgeway en Applegate in de VS?
5. Het boek is geschreven in de Ik-vorm. Een schrijver kiest daar meestal voor omdat de lezer zich dan makkelijker in de hoofdpersoon/verteller kan verplaatsen. Kun/wil jij je in America verplaatsen?
6. Wat vind je van het gesprek tussen dr.B. en A.?
7. Hoe denkt America over dr.B.?
8. Lijkt het je leuk/interessant om pschotherapeut te zijn?
9. Hoe vind je dat die vrouw het doet in het groepsgesprek?
10. Waarom loopt America bij haar weg en niet bij dr.B.?
11. America heeft een zelfmoordpoging gedaan. Het motief: dood willen zijn loopt als een rode draad door dit verhaal. Geef drie citaten waar dit motief opduikt. (bv. Blz. 7,8)
12. *'Tering. 'Mijn nek doet vreselijk zeer, maar ik laat mijn hoofd toch over de rugleuning van de stoel hangen.*

Waarom doet America dat?

13. Het lukt dr. B maar niet America aan de praat te krijgen over zijn problemen. Wat vind je van zijn benadering? Doet hij het verkeerd? Of ligt het aan A? Heeft het met A's doodswens te maken?
14. Het verhaal wordt fragmentarisch verteld. Het schakelt steeds over van NU naar TOEN. Klopt die manier van vertellen met hoe America is en denkt? Leg uit.
15. *'Trekken,' zeg ik, want ik krijg koppijn van hem.*

Waarom zou America koppijn van dr. B. krijgen?

16. Wat vind je van dat veiligheidscontract? Zou het America beveiligen?
17. 'Je beter voelen zou iets vreemds voor je zijn.' 'Dat heb je goed door,' zeg ik tegen hem. 'Veel mensen zijn bang voor het onbekende. Dus houden ze vast aan hun negatieve gevoelens.' Ik ga niet eens doen alsof ik snap waar hij het over heeft. Dus ik blijf stil.

Snap jij het wel?

18. *onder het zweet en met uitpuilende ogen. Alsof hij iets hele engs heeft meegemaakt dat hij nooit meer uit zijn kop zal kunnen krijgen .Hij wordt er vast doodziek van dat ze hem laten leven.*

Zou dat ook voor America gelden? Is dat zijn probleem?

19. Dissociatie (zie blz. 60 en 77): heb jij zo iets ooit zelf ervaren? Hoe was dat?

Vragen bij fragment 2

1. Wat betekent Mount everest (zie ook de omslagillustratie) voor America? Is het een (tijdelijke) vlucht uit de werkelijkheid? Of is dat zoals hij zich de dood voorstelt: stil, rustig, wit?
2. *zelfmoord te plegen.* 'Ik zal het niet doen,' zeg ik. 'Waag het eens,' zegt ze. 'Want zelfmoord plegen is hetzelfde als ervandoor gaan, alleen is het nog veel erger.'

Mee eens?

3. *dat zij degene is die dit moet hebben opgeschreven, maar ik ben te moe om te bedenken wat het allemaal voorstelt of hoe Mrs. Harper eraan komt. Het is gewoon veel te veel om bij stil te staan.*

Wat stelt het allemaal voor?

5. Wat vind je van wat America gedaan heeft? Veroordeel je hem wegens moord?
6. *tegen de tijd dat ik een paar straten bij Mrs. Harpers huis vandaan ben, er eentje los is geraakt en uit de gaatjes is getrokken, en hij is rafelig aan de bovenkant, en ik weet dat ik hem er nooit meer doorheen zal krijgen.*

De veters van de omslagillustratie hebben blijkbaar twee symbolische betekenissen. Leg uit. Wat symboliseren die veters in bovenstaand citaat? En in het hele boek?

7. Kijk nog eens naar de omslagillustratie: leg de betekenis uit van de veters, de aansteker, de berg, de kaarten, het nummer.

Eigen onderzoek doen

Kies één van de volgende onderzoeksoopdrachten

1. Zoek op Google E.R.Frank op, open het interview in de St. Petersburg Times (Florida) van 16 februari 2004.

Kies voor 'vertalen'. Je zult al gauw merken dat de vertaling uit het Amerikaans veel te letterlijk is. Bijvoorbeeld:

"Ik heb geen rundvlees met dat."

"Dat is gewoon niet het soort van het ding dat ik stoofpot over."

"Is er een groter auteur bericht in deze zinnen?"

Verzamel nog vijf vreemde vertalingen. Zoek in de Amerikaanse versie de originele zinnen op en zet die ernaast. Hoe zou jij die zinnen vertalen?

2. Lees uit de serie madeintheusa *Right behind you*. Vergelijk de psychotherapeut dr. B. uit *America* met de psychotherapeut in *Right behind you*. Wie behandelt zijn jeugdige patiënt/misdadiger het beste?

3. Kijk naar de film *One flew over the cuckoo's nest*. Kijk vooral goed naar het groepsgesprek, aan het begin van de film. Vergelijk dit groepsgesprek en met name de rol van de gespreksleidster met het groepsgesprek in *America*. Wat valt je op?
4. Zoek contact met een kinderrechter verbonden aan de plaatselijke rechtbank. Ga naar de rechtbank voor een interview of vraag de kinderrechter op school te komen. Leg de kinderrechter uit wat *America* heeft gedaan en wat hem vervolgens is overkomen vanaf het moment dat hij met justitie in aanraking kwam. Vraag de rechter uit te leggen wat er met een jongen als *America* zou gebeuren als hij Nederlander was geweest. Hoe gaat de Nederlandse justitie om met een jongen van 15 jaar die op zijn negende iemand vermoord heeft? Krijgt hij TBS en/of gevangenisstraf? Hoe lang? Wanneer zou hij onder het volwassen recht vallen?
5. Zoek contact met een psychotherapeut die zich, net als E.R.Frank, de schrijfster van *America*, bezighoudt met traumaverwerking van jongeren als *America*: op zijn vijfde in de steek gelaten door zijn verlaafde moeder, op zijn negende jaar misbruikt door een volwassen man, moord op diezelfde man, gevolgd door zelfmoordpoging op zijn vijftiende jaar (door zich op te hangen aan zijn schoenveters), trekt zich vervolgens terug in zijn fantasie (Mount Everest). Vraag de therapeut om een interview, liefst in de klas. Leg de therapeut uit hoe *America* door Dr. B. behandeld werd. Leg uit hoe dat in die inrichting toeging: de pillen, de punten, de boetes, de privileges, dat veiligheidscontract. Groepsgesprekken en één-op-één gesprekken, verhuizen van de ene inrichting naar de andere, van licht naar zwaar regime of andersom. Vraag zijn / haar reactie. Hoe zou zij/hij iemand als *America* behandelen?

Zie voor meer

Zie voor meer informatie over de serie *Made in the USA*:

www.madeintheusa.nl

<http://madeintheusa.hyves.nl>

Andere jeugdboeken over jonge moordenaars:

Arne Berggren, *De Stille (het verhaal van een jongen die doodde uit liefde)*

Andere jeugdboeken over seksueel misbruik:

Cynthia Voigt, *Met het mes op tafel*